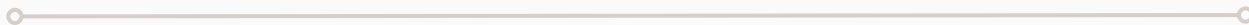

Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt

- språkstödjande insatser i alla ämnen som möjliggör språkligt lärande för alla elever trots språkstörning/DLD

-
- Brageskolan- Sollentuna kommun
Stockholms län
 - Kommunal resursskola
 - Språk-och autism spår

Cecilia Engstrand
cecilia.engstrand@sollentuna.se

Rossana Moretta
rossana.moretta@sollentuna.se

Sollentuna

Föreläsningens innehåll

Genomgång av frågeställningar

Bikupor

Frågor

**Materialet får användas för eget bruk
men får inte spridas utan tillstånd.**

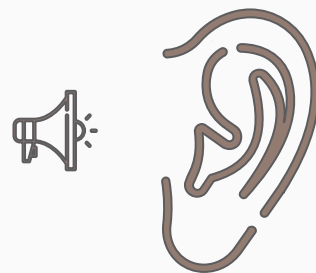

Sollentuna

Vad skapar svårigheter i klassrummet/lärmiljön för elever med språkstörning?

Nu testar vi!

Lyssna noggrant

Sollentuna

Bikupa

Hur kändes det?

Orkade ni lyssna till slutet?

Hur mycket förstod ni?

Sollentuna

Min tsära pojk!

Ja skriivar *de här breivä*

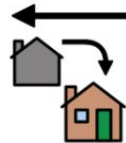
råsk saktat *fö ja veit et du int är na*

riitti rad *ti läsa.*

Vi boor int na meir på sama ställä

såm tå du foor

heimifråån.

Pappa såå

i ein

tidning et ti mesta

olyckonaa

händer inom träätti kilometer 30

för hä flytta vi länger bort

heimifråån.

Barns och ungdomars åsikter kan skilja sig åt från vad föräldrar, lärare och logopeder uttrycker.

(Gallagher et al., 2019; Goldbart & Marshall, 2011; Markham et al., 2009)

Eleverna kan delta i att utveckla och utvärdera stödstrategier i skolan om de får möjlighet.

(Merrick, 2022; Tancredi, 2018)

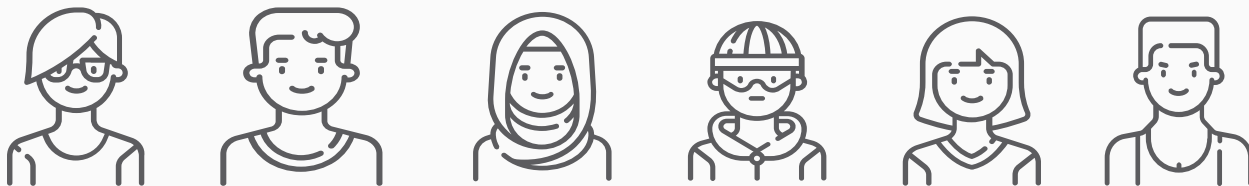
Barn och ungdomar med språkstörning kan och vill uttrycka sina behov samt bidra meningsfullt till logopedisk behandling och forskning.

(Lyons et al., 2022)

Hur beskriver ungdomar med
språkstörning/DLD i åldern 13- 19 års
sina erfarenheter av språk och
kommunikation i skolan?

Även yngre barn kan såklart uttrycka sig!

(Ekström, Sandgren, Sahlén & Samuelsson, 2023)

Fyra huvudteman

Känslor av otillräcklighet och jämförelser med andra

Kamraterna är måttstock, vilket väcker känslor av inkompetens & misslyckande.

Känslor av att bli missbedömd och missförstådd

Andra missförstår och missbedömer både kompetens och ambitioner.

Vikten av att känna sig trygg och bekväm

Språk och kommunikation fungerar bättre i situationer där de är trygga, bekväma och avslappnade.

Betydelsen av det sociala och kommunikativa sammanhanget

Kommunikation är ett delat ansvar där kommunikationpartners vilja och kompetens kan vara avgörande.
Det är skillnad på att läsa en bok hemma, eller prata med andra utanför skolan.

(Ekström, Sandgren, Sahlén & Samuelsson, 2023)

Om att prata....

*“Ja, att uttrycka mig själv
tycker jag är lite svårt,
eftersom orden blir fel i min
mun, typ”
“Eller så blir ordföljden lite
fel”.*

Om att prata....

*“Att inte hitta rätt ord”
“Att inte veta vilket ord
som är vilket”
Att inte kunna “sätta orden
i rätt ordning”*

En känsla av otillräcklighet och jämförelser med andra

Om att prata....

*“Jag kan tycka att det är
jobbigt. Jag kan känna
att jag vet inte, men jag
är också väldigt rädd för
att jag ska säga fel ord.
Jag blir så nervös.”*

(Ekström, Sandgren, Sahlén & Samuelsson, 2023)

Sollentuna

En känsla av otillräcklighet och jämförelser med andra

Om att göra sig förstådd

“Ja, jag talar ganska kaotiskt, jag pratar om sak, och sedan hoppar jag till något annat, sedan något annat. Ibland går jag tillbaka till det första, på något konstigt sätt, och sedan tillbaka till något annat”

Om att göra sig förstådd

*“Ja, ibland händer det så, jag pratar som
- tänker att....*

- Vad sa jag?”

En känsla av otillräcklighet och jämförelser med andra

Om att läsa och skriva.....

"...ibland fick vi riktigt små böcker att försöka läsa, Och jag märkte att för vissa, liksom, de göra det riktigt bra och jag kunde inte för mitt liv förstå hur de - jag kunde stava mitt namn och så, naturligtvis, men det här med att läsa, bara ett kort stycke, var verkligen främmande för mig. Jag letade alltid efter den absolut enklaste boken jag kunde hitta".

(Ekström, Sandgren, Sahlén & Samuelsson, 2023)

Om att läsa och skriva.....

"Ehm, skriva, jag är inte bra på att stava riktigt, eller meningsbyggnad.."

Sollentuna

01

Känsla av att vara missbedömd
och missförstådd

*Jag klarade inte av de två sista
uppgifterna och då frågade han (läraren)
mig och jag bara "jag kom inte så långt"
sa jag bara. Och det var som "vad gjorde
du då", de tror nästan att du - "vad gjorde
du på lektionen då", det blir som ibland,
det kan bli.*

*Ja det känns-, det, det är lite men vad fan
jag har inte gjort någonting, jag har suttit
här och jobbat så mycket jag kan.*

(Ekström, Sandgren, Sahlén & Samuelsson, 2023)

Sollentuna

Vikten av att känna sig trygg och bekväm

Om grupparbeten.....

*“Mm, om jag är med människor som jag
känner mig trygg med så bidrar jag och
pratar”.*

*Men om det är en grupp som jag inte
känner
mig trygg med brukar jag bara vara tyst”.*

(Ekström, Sandgren, Sahlén & Samuelsson, 2023)

Vikten av att känna sig trygg och bekväm

Prata med sin lärare...

“Ja, ja, det är ganska ok trots allt. När jag
liksom slappnar av, då är helt ok, som jag sa.
Då kan jag liksom välja vad jag ska säga,
det finns inga krav där. Men ja, det är okey, vi
har bra kommunikation”.

(Ekström, Sandgren, Sahlén & Samuelsson, 2023)

01

Betydelsen av det sociala och kommunikativa sammanhanget

Att förstå andra....

“Jo, det händer om någon till exempel pratar för länge så att säga. Då försvinner man in i orden och saker. Men det är om du pratar i upp till 30 minuter eller längre”.

Sollentuna

(Ekström, Sandgren, Sahlén & Samuelsson, 2023)

Betydelsen av det sociala och kommunikativa sammanhanget

Om att läsa i skolan.....

“Det är bra när jag har, när jag kan bestämma hur mycket tid jag har på mig att läsa. Så jag läser inte som, du vet, om en lärare säger till mig läs från sidan 50 till 60 så kan jag inte läsa så mycket. så jag måste dela upp det och sedan bearbeta det efteråt och sedan läsa nästa. men annars kan jag, det är lite knepigt att läsa, men jag känner att det går bra i min takt, det gör det. så jag har inte haft några större problem med det”.

(Ekström, Sandgren, Sahlén & Samuelsson, 2023)

Sollentuna

Betydelsen av det sociala och kommunikativa sammanhanget

Lärarens kommunikation...

“Ibland är det som att de glömmer bort att jag har språkstörning”.

Lärarens kommunikation...

“De talar inte direkt till mig. De tror att jag kommer att göra mer eller mindre samma sak som dem, som resten av klassen”.

Lärarens kommunikation...

När de pratar med mig och kommer överens om vad jag göra.
Och gör upp en plan.

(Ekström, Sandgren, Sahlén & Samuelsson, 2023)

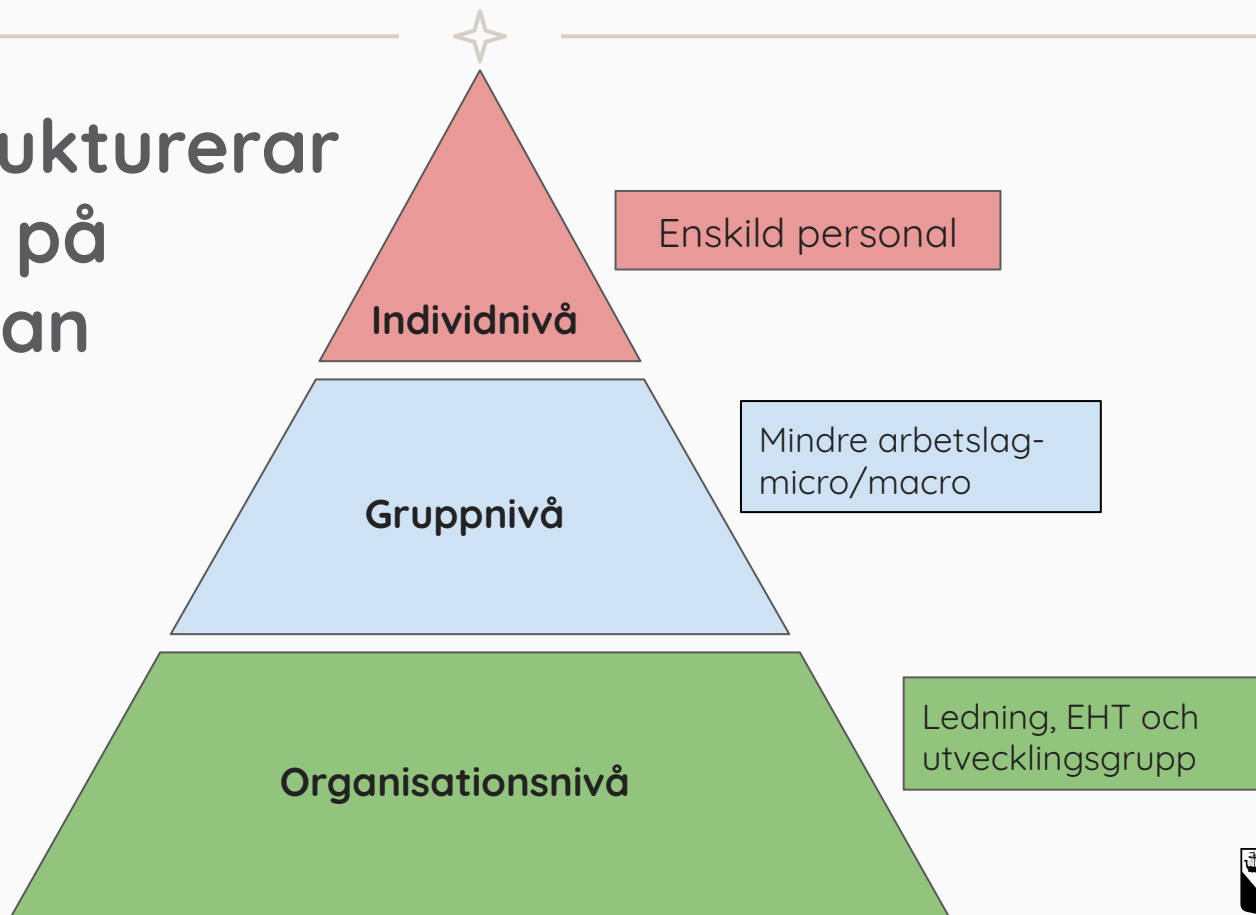

Sollentuna

Så skapas stödstrukturer och systematik kring ett språk - och kunskapsutvecklande arbetssätt i alla ämnen

Så här strukturerar vi arbetet på Brageskolan

- **Utvecklingsområden**

- **Fokusområden**

- Pedagogisk och logopedisk introduktion för nyanställda
- Ord och begrepp
- Alternativ och kompletterande kommunikation (TAKK)
- Språklig förebild (samarbete med språkförskolan)
- Fokus läsning
- Tid för studiepaket språkstörning- SPSM (all personal)

Samarbete i mindre arbetslag

Gruppnivå

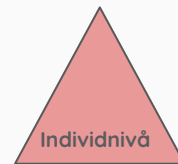
1-2 ggr/vecka arbete med fokusområden

- Micro: lärare, resurspedagog, logoped i en klass
- Macro: lärare, resurspedagoger, logoped i flera klasser

Sollentuna

Arbetet på sin “egen kammare”

Finplanering

- Fritidsaktiviteter
- Rastaktiviteter
- Bildstöd
- Anpassning av material
- Lektioner

Brageesskolans systematiska arbete med ord & begrepp

Syfte

- Välja ut ord & begrepp
- Bygga upp en gemensam ord & begreppsbank
- Utveckla bra arbetssätt & metoder

Val av ord & begrepp

1. Utifrån stadie: låg, mellan- och högstadie
2. Utifrån ämne

Praktiskt arbete

Gruppnivå

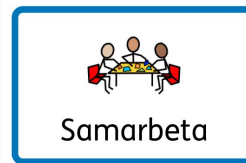
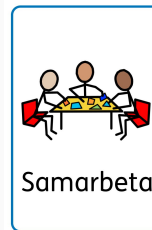
1. Välj ut max 30 ord per grupp!

2. Skriv förklaringar till orden!

3. Gör bildstödet till orden!

Sollentuna

Ord & Begrepp > ÄMNESSPECIFIKA ORD... > Lågstadiet - Ämnesspec...

X 1 har valts

Mappar

↑ Namn

112

Historia

Höst

Istiden

Kroppen

Livsfrågor

Migration

Samhället

Sinnen

Trafiken

Filer

PDF BOB LÅG Alla ord

	Någonting farligt fara
	När någon bryter mot lagen. Brott
	Ambulans, polis, brandkår Räddningstjänst
112	Att kalla på hjälp.

Ämnesspecifika ord &...

Ämnesspecifika ord & begrepp
innehåll är 1-3

Centralt innehåll	Viktiga ord & begrepp att fokusera på	Förklaring av ord & begrepp
Centralt innehåll: ...	Viktiga ord & begrepp att fokusera på	Förklaring av ord & begrepp

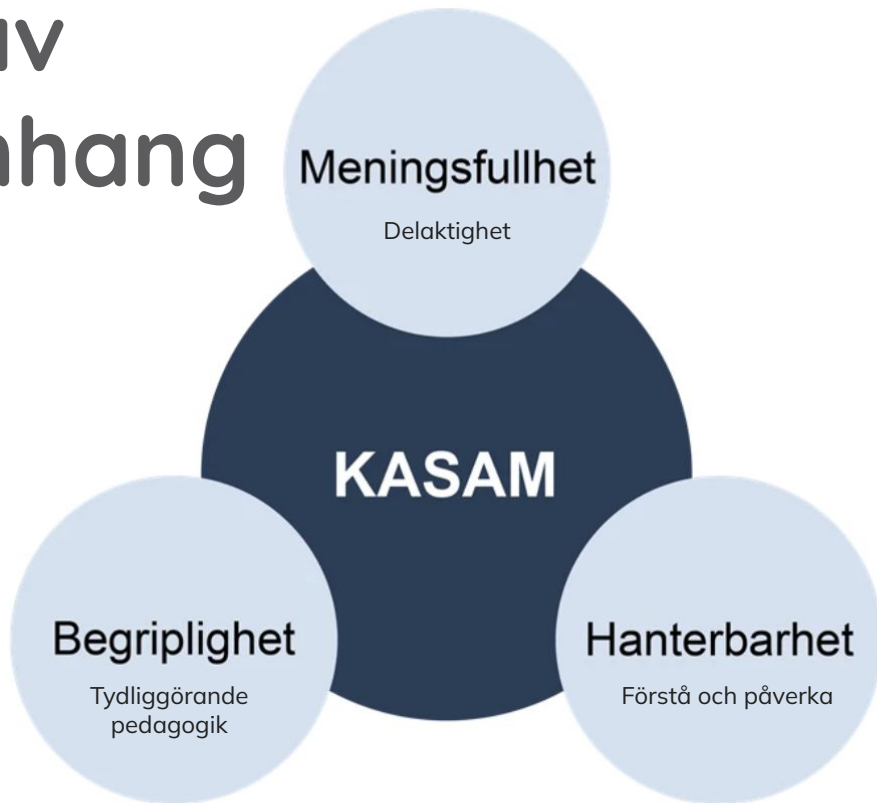

Sollentuna

Hur skapa en pedagogisk delaktighet hos alla elever oavsett förutsättningar och språkliga svårigheter?

Känsla av sammanhang

(SPSM, 2024a)

Sollentuna

(SPSM, 2024b)

Sollentuna

Hur utformas en undervisning som är språk- och ämnesstödjande - hur kan det se ut i klassrummet?

Hur arbeta med bild och symbolstöd i alla ämnen för att tillgängliggöra språk och kommunikation?

Tecken som alternativ kompletterande kommunikation (TAKK) och begrepp

Projekt på högstadiet

Befästa begrepp på nivå 2 och 3 (ämnesövergripande & ämnesspecifika)

Träna:

- Grammatik
- Frågeord
- Tidsord

Går över till ämnesövergripande begrepp - nivå 2
Fortsätter per ämnesspecifika begrepp - nivå 3

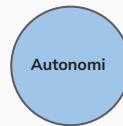
Sollentuna

Eleverna väljer begrepp

Göra
Stanna
Ta
Hålla
Läsa
Behöva
Älska
Är/vara

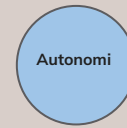
Bok
Stol
Penna
Vatten
Bil
Dator
Blomma

Sur
Ledsen
Hungrig
Trött
Elak
Snäll
Snygg

Sollentuna

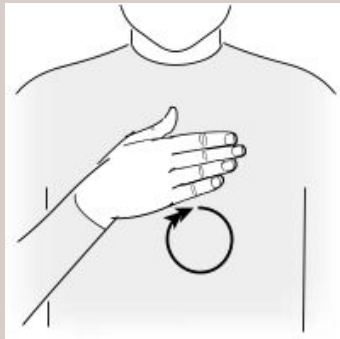
Adjektiv

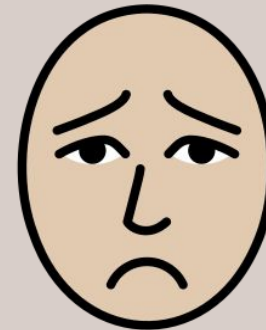
=

Beskriver hur någonting är eller hur det uppfattas

Ledsen

Substantiv

Tillgänglighet

Engagemang

Autonomi

Samhandling

Konkreta

saker

och

material

men också abstrakta

ord

Dator

Dator

Sollentuna

Verb

Något man

gör

eller något som

händer man

kan

sätta **att**

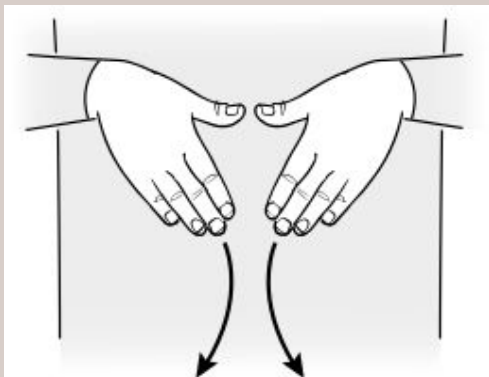

framför

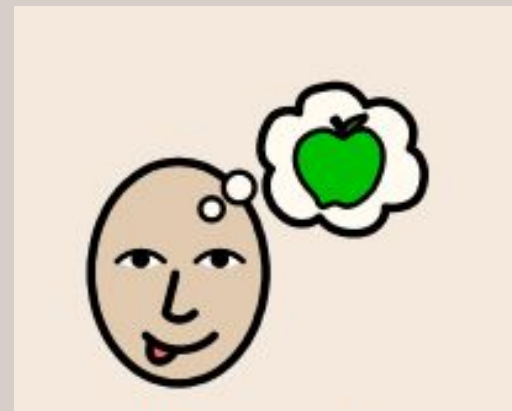
varje

verb

Hungrig

Sollentuna

Ämnesövergripande

Tillgänglighet

Engagemang

Autonomi

Samhandling

Att säga eller skriva
något som man tycker
och tänker

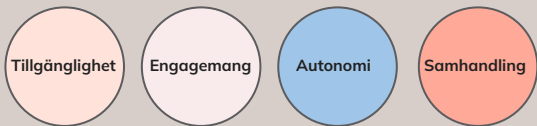

Åsikt

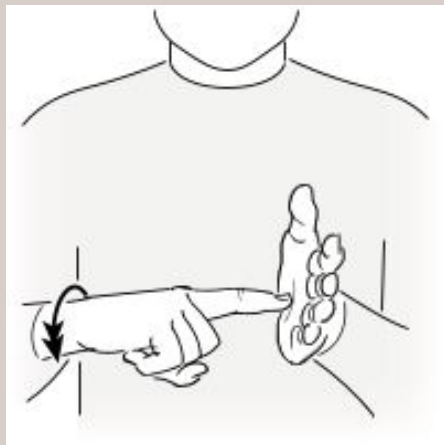

Sollentuna

Gångar Multiplikation Multiplicera

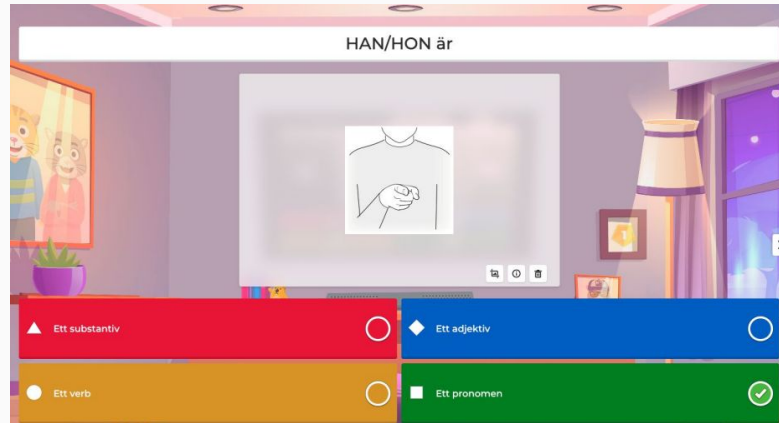
Upprepad
addition

$$\times 3 \times 2 =$$

Sollentuna

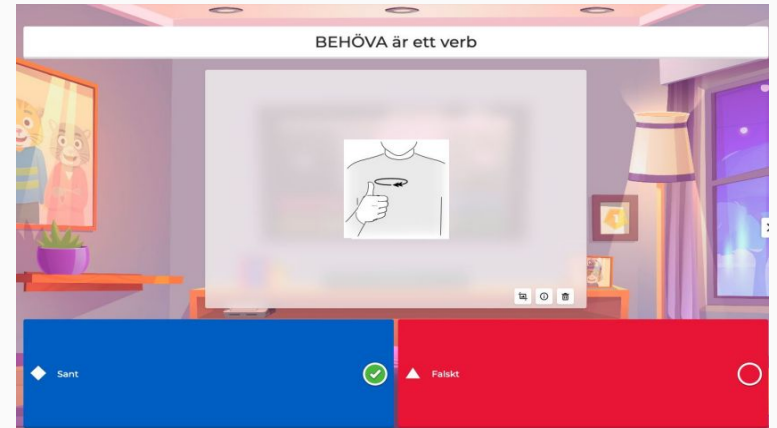
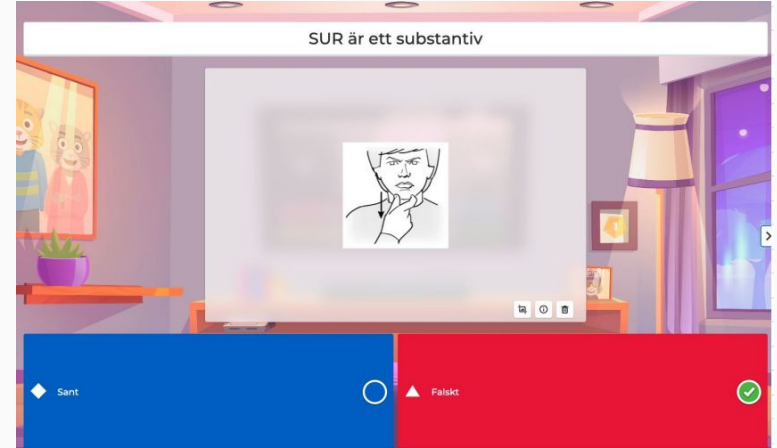

Tillgänglighet

Engagemang

Autonomi

Samhandling

Bikupa

Ser du att det skulle finnas en
mening med att använda TAKK i din
undervisning?

Film-ett ämnesövergripande uppdrag- högstadiet

Bild

Slöjd

Tillgänglighet

Autonomi

Engagemang

Samhandling

Erkännande

Musik

Idrott

Sollentuna

Ni kommer få **filma** och
sätta ljud till en egen kortfilm.

Presentation

Centralt innehåll bildämnet:

- **Kombinationer** av bild, ljud, objekt och text i eget bildskapande.

*to know yourself
is right for you. So
go and go with t
is falling behind
and hit the side!*

- **Digitalt** skapande och digital bearbetning av fotografier, rörlig bild och andra typer av bilder.

Ni kommer få **filma** och
sätta ljud till en egen kortfilm.

Presentation

Centralt innehåll ämnet musik:

- Gestaltning och kommunikation av musikaliska tankar och idéer i kombination med andra uttrycksformer.
- Musikaliska byggstenar: puls, rytm, tempo, taktarter, klang, tonhöjd, dynamik, fraser, perioder, musikalisk form, ackord, ackompanjemangsmodeller och basgångar.
- Hur musik används som meningsskapande uttrycksform i olika medier, till exempel i film och spel.

Temat för filmerna kommer att vara hantering av **nödsituationer**.

Presentation

Centralt innehåll ämnet idrott och hälsa:

- Första hjälpen

Sollentuna

Presentation

När ni filmar kommer ni få använda en **sjukvårdsväska**.

I filmen kommer ni att **visa**
hur ni kan använda väskan vid en nödsituation.

Sollentuna

Presentation

Ni kommer få dra en lapp med ett **slöjdföremål**.

Detta föremål ska spela en **viktig roll** i er film.

Ni kommer att **sy** föremålet själva.

Centralt innehåll i ämnet slöjd:

- Undersökande av olika materials egenskaper och användbarhet i det egna slöjdarbetet.
- Resurshushållning genom återbruk och vård av material och föremål.

Presentation

Ni kommer få en bild som visar vad som har hänt precis innan den händelse som äger rum i er film.

Centralt innehåll i ämnet bild:

- Bildanalys. Hur samtida konst- och dokumentärbilder är utformade och vilka budskap de förmedlar.

Fotograf: Lars Thunbjörk

Detta hände innan olyckan:

Fotograf: Cindy Sherman

Detta hände innan olyckan:

Fotograf: Annie Leibovitz

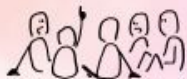
Detta hände innan olyckan:

Sollentuna

Presentation

1.) Vi sätter oss i våra grupper

2.) Vi drar en lapp med en nödsituation.

3.) Vi drar en påse med ett slöjdföremål.

4.) Vi öppnar kuvertet med bilden som visar vad som hände innan nödsituationen.

5.) Vi tittar i första hjälpen väskan och väljer ut vad vi behöver för att lösa nödsituationen.

Nödsituation

Presentation

Idé och manus

1.) Vilka är karaktärerna i filmen?

2.) Vilken miljö befinner dom sig i?

3.) Vad händer innan nödsituationen?

(Titta på bilden i kuvertet)

4.) Hur uppstår nödsituationen?

5.) Vilken roll har slöjdföremålet för handlingen

6.) Hur löser karaktärerna nödsituationen?

(Använd rekvisitan i första hjälpen väskan.)

Sollentuna

Presentation

Gruppmedlemmar:

1

Händelse:

Vi behöver detta från
sjukvårds-väska:

Vi kommer att skapa
detta **slöjdföremål:**

Miljöbeskrivning:

3

-Hur ser det ut på platsen?
-Vilka dofter finns på platsen?

-Vilken tid på dygnet är det?
-Vilka ljud hörs på platsen?

Karaktär 1:

Namn: _____

Ålder: _____

Drivkraft: _____

Karaktär 2:

Namn: _____

Ålder: _____

Drivkraft: _____

Sollentuna

Presentation

Hur löser karaktärerna nödsituationen?

-Vad **gör** de olika karaktärerna?

-Vad **säger** karaktärerna?

-Vad **tänker** karaktärerna?

-Vad **känner** karaktärerna?

-Hur ser det ut på platsen?

-Vilka dofter finns på platsen?

-Vilken tid på dygnet är det?

- Vilka ljud hörs på platsen?

Hur uppstår nödsituationen?

-Vad **gör** de olika karaktärerna?

-Vad **säger** karaktärerna?

-Vad **tänker** karaktärerna?

-Vad **känner** karaktärerna?

Vilken roll har slöjdföremålet för handlingen?

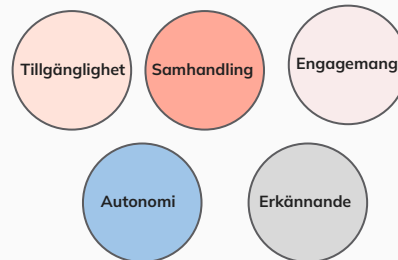
4

Ni kan lägga till ett **adjektiv** före slöjdföremålet för att lättare kunna bestämma dess utseende. Exempel: En **mycket stor** vante
Adjektiv: Färgglad, Magisk, Exklusiv, Randig, Lurvig, Sliten, Tunn,

Sollentuna

Rekvisita

Eleverna väljer vad de vill använda till filminspelning

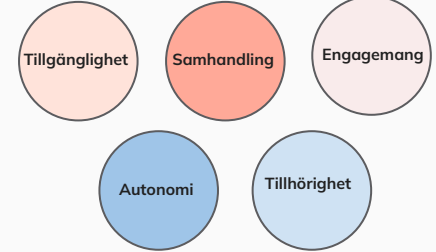

Sollentuna

Rekvisita

Samhandling

Eleverna väljer vad de vill använda till filminspelning

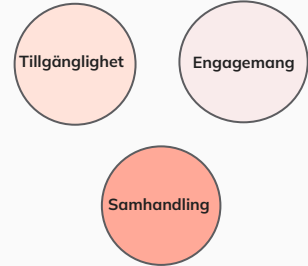
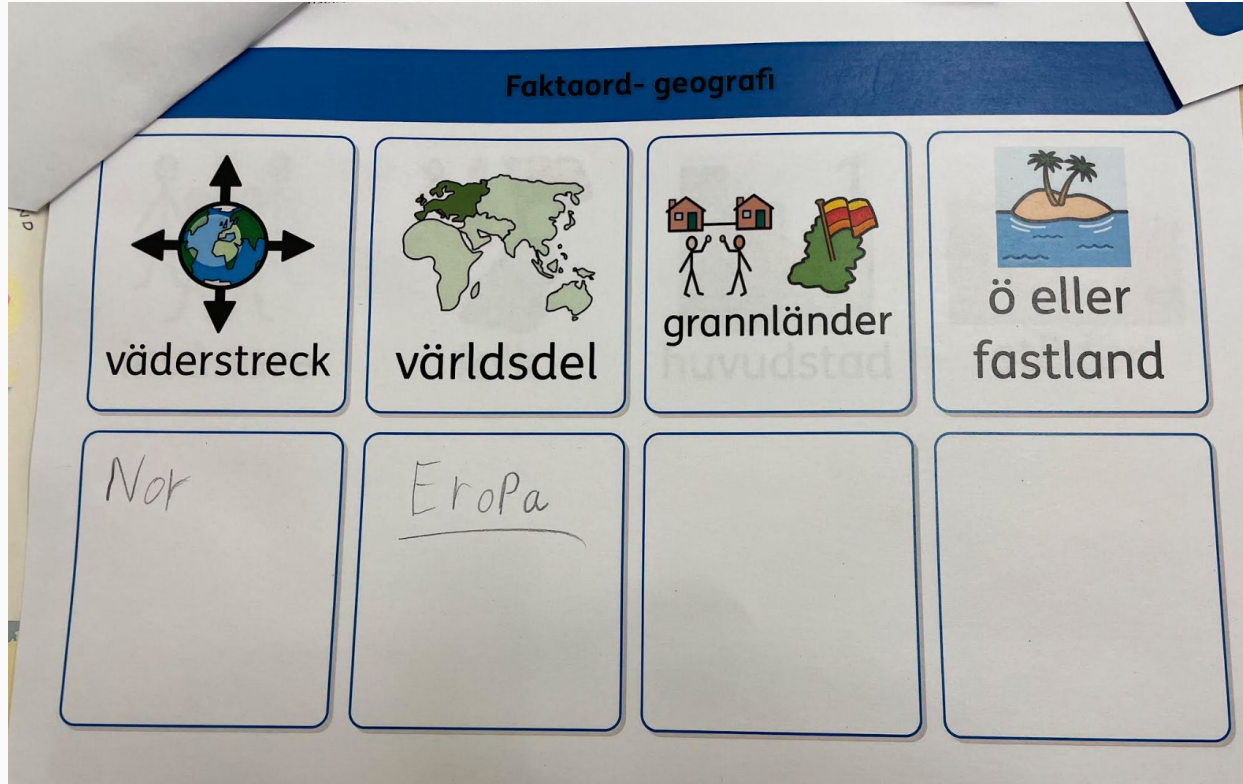

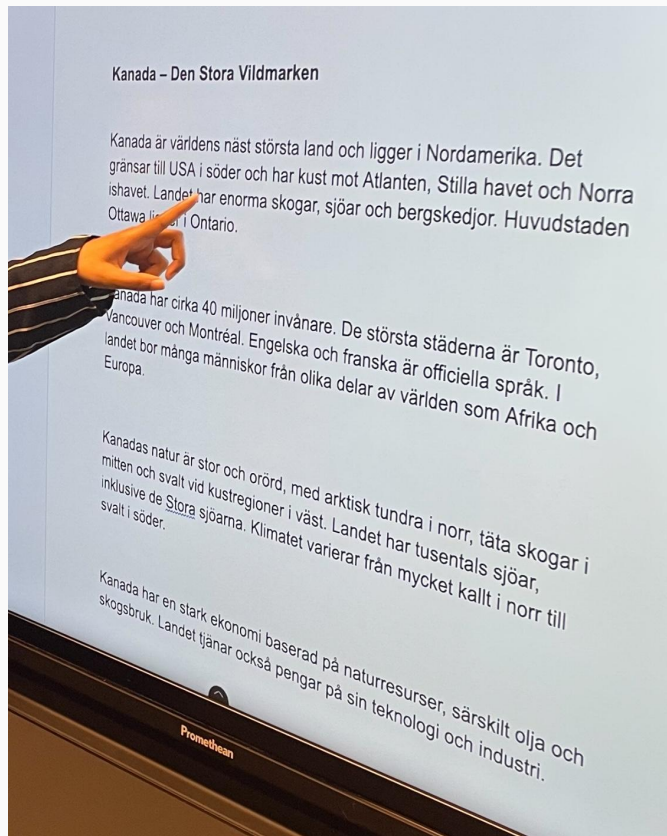
Sollentuna

Textsamtal - faktatext

Sollentuna

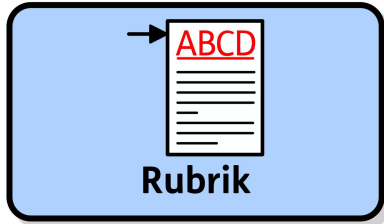
Engagemang

Tillgänglighet

Samhandling

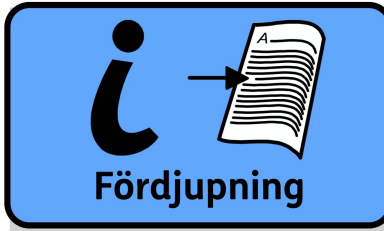
Sollentuna

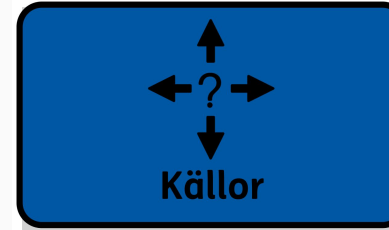
Kanada

- Bilder från landet
- Flagga
- Kartbild

1. Geografi
2. Befolkning
3. Natur
4. Ekonomi

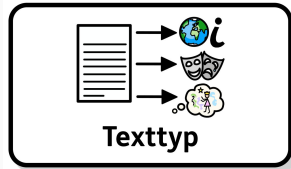
NE- Junior

Sollentuna

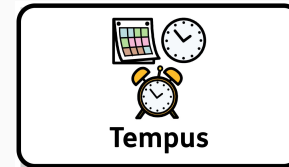

Faktatext

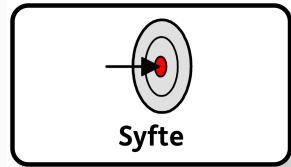
Texttyp

Beskrivande

Tempus

Nutid

Syfte

Lära sig

Textåikt

Neutral

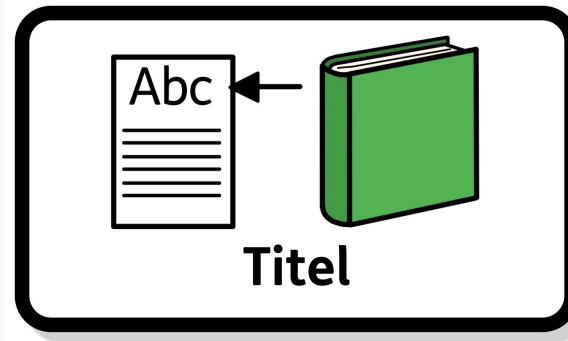

Stycke

4 st

Högläsning

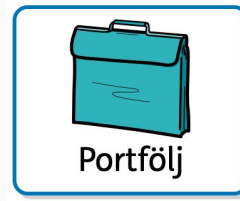

Fröken Europa

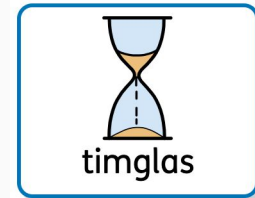

Genomgång ord & begrepp från texten

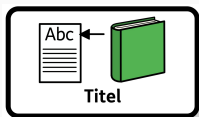
- Exempelvis

&

Sollentuna

Fröken Europa

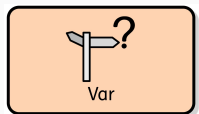
Den första resan

Serban och Eva

Under skoldagen

I klassrummet

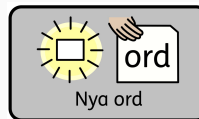
Åka till Danmark

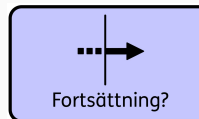
Lära sig om
Danmark

Förvirrad

Portfölj och timglas

Han stannar och går
på Legoland!

Sollentuna

Nästa lektion

- repetera gamla ord & begrepp
- nya ord & begrepp för nästa kapitel

Filmarbetet ämnesövergripande - lågstadiet

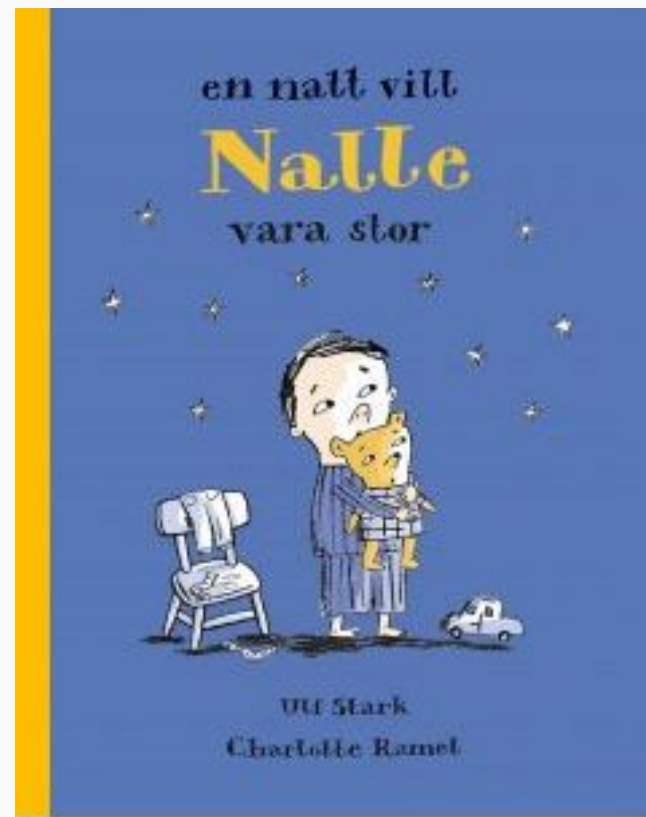
Sollentuna

En natt vill Nalle vara stor -av Ulf Stark

Tillgänglighet

Autonomi

Engagemang

Sollentuna

Eleverna får boken uppläst

Tillgänglighet

Eleverna får måla sina bilder av natten

Autonomi

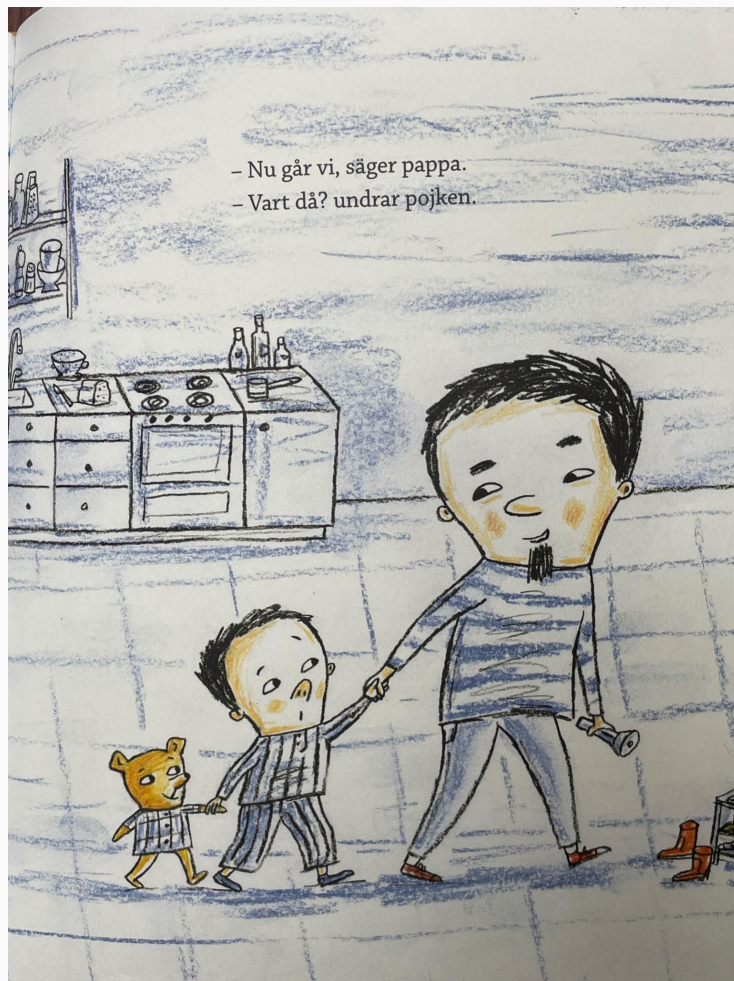
Eleverna får berätta muntligt om sin bild

Elevernas bilder blir en ny del av boken

Engagemang

Sollentuna

Sollentuna

Sollentuna

Sollentuna

Sollentuna

Sollentuna

Sollentuna

Sollentuna

Sollentuna

Vilka resurser behövs i skolan för att verkligen möta elevers behov vid språkstörning och språklig sårbarhet, och hur kan samverkan mellan olika professioner och elevhälsans främjande arbete utformas?

- ❑ Kompetens om språkstörning (SPSM)
- ❑ Samverkan mellan olika professioner nödvändigt!
- ❑ Tid för samverkan nödvändigt!
- ❑ Ha tydliga mål och fokusområden
- ❑ Ha representant från EHT i arbetslag micro/macro

Sollentuna

Referenser

- Ekström, A., Sandgren, O., Sahlén, B., & Samuelsson, C. (2023). 'It depends on who I'm with': How young people with developmental language disorder describe their experiences of language and communication in school. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 58, 1168–1181. <https://doi.org/10.1111/1460-6984.12850>
- Gallagher, A.L., Murphy, C.A., Conway, P.F. & Perry, A. (2019). Engaging multiple stakeholders to improve speech and language therapy services in schools: An appreciative inquiry-based study. *BMC Health Services Research*, 19(1), 1–17.
- Goldbart, J. & Marshall, J. (2011). *Listening to proxies for children with speech, language and communication needs*. In S. Roulstone & S. Markham, C., Van Laar, D., Gibbard, D. & Dean, T. (2009) Children with speech, language and communication needs: Their perceptions of their quality of life. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 44(5), 748–768.
- Merrick, R. (2020). *Pupil participation in planning provision for special educational needs: Teacher perspectives*. Support for Learning, 35, pp. 101–118.
- Merrick, R. (2022). *Inclusive teamwork for pupils with speech, language and communication needs*. Routledge.
- Tancredi, H.A. (2018). *Adjusting language barriers in secondary classrooms through professional collaboration based on student consultation*. [Doctoral dissertation, Queensland University of Technology].
- SPSM. (16 oktober 2024a). KASAM:s tre delar. <https://www.spsm.se/studiepaket-npf/studiepaket-npf-forskola/tydliggorande-pedagogik-i-forskolan/moment-1--tydliggorande-pedagogik-i-forskolan/>
- SPSM. (19 november 2024b). *Delaktighetsmodellen*. <https://www.spsm.se/stod-och-rad/skolutveckling/delaktighet/delaktighetsmodellen/>

